

Управління освіти виконавчого комітету
Старокостянтинівської міської ради
Хмельницької області

Інтерактивні технології як засіб активізації
навчального процесу

вчителя історії та правознавства
Старокостянтинівської гімназії
Старокостянтинівської міської ради
Хмельницької області
Федулової Наталії Петрівни

Посібник підготувала вчитель історії та правознавства Старокостянтинівської гімназії Старокостянтинівської міської ради Хмельницької області **Федулова Наталія Петрівна**

Посібник складено відповідно до вимог. Матеріал посібника має прикладний характер. Розробки уроків характеризуються поєднанням комунікативно-діяльнісного, соціокультурного принципів і принципу практичної спрямованості навчання, відповідають сучасним досягненням теорії та практики навчання правознавства. Дидактичний матеріал уроків та позакласних заходів дає змогу реалізувати ціннісний навчальний, розвивальний і виховний аспекти правознавства як навчального предмета. Корисними будуть практичні поради щодо організації інтерактивної діяльності уроці.

Рецензенти:

Прадун В.М. методист міського методичного кабінету управління освіти виконавчого комітету Старокостянтинівської міської ради Хмельницької області, вчитель-методист.

Яцюк А.М., заступник директора з навчально-виховної роботи Старокостянтинівської гімназії Старокостянтинівської міської ради Хмельницької області, вчитель-методист

Передмова

Розкажи мені – і я забуду.

Покажи мені – і я зрозумію.

Примусь мене зробити – і я навчусь.

Конфуцій

Право – це важливе досягнення людської цивілізації, що виникло ще за часів сивої давнини і протягом тривалого часу впливало на життя суспільства в цілому і кожної людини зокрема.

Сьогодні без правових знань неможливе гідне життя. Адже відвідування школи, користування житлом, купівля речей, трудова, культурна діяльність – це різні форми участі особи в правовідносинах, що регулюються, встановлюються державою правилами поведінки – нормами права.

Сьогодні на телебаченні йде майже відверта пропаганда жорстокості, насильства, спостерігається нехтування нормами моралі. Щоб у майбутньому діти могли протистояти злу, насильству, несправедливості, стали справжніми громадянами демократичного суспільства, ми повинні максимум уваги приділити формуванню правової культури.

Нове суспільство – суспільство майбутнього – висуває нові вимоги до освіти. “Технології завтрашнього дня, – зазначав англійський філософ-футуролог О.Тоффлер, - потребують не мільйонів поверхнево начитаних людей, готових працювати в унісон на безкінечних монотонних роботах, не людей, котрі виконують накази не моргнувши оком, усвідомлюючи, “що ціна хліба – не механічне підкорення владі”, але людей, котрі можуть приймати критичні рішення, котрі можуть знаходити свій шлях у новому оточенні, котрі достатньо швидко встановлюють нові стосунки у реальності, що швидко змінюється”. Реалізація нових завдань освіти потребує нових підходів, звернення до

особистості учня з її потребами та інтересами. Такий підхід у педагогічній літературі дістав назву гуманістичного або пошукового, в основу якого покладено метафору – сприйняття навчального процесу як вільного зростання, розвитку живої істоти. Відповідно до нього основним завданням учителя є сприяння активізації пізнавальної активності учнів, створення умов для їх самонавчання, а не пасивне підкорення вимогам вчителя. Метою навчання має бути не отримання знань як сукупності фактів, теорій та інше, а зміна особистості учня внаслідок самостійного навчання. Завдання школи – надання можливості розвитку, саморозвитку особистості, сприяння пошуку власної індивідуальності, самореалізації.

Саме на це вивчення правознавства в школі націлюють останні нормативні документи, які передбачають формування вже в основній школі вміння знаходити інформацію, аналізувати, систематизувати, інтерпретувати та оцінювати її, характеризувати явища і процеси суспільного життя, встановлювати зв'язок між подіями та явищами, формулювати, висловлювати та доводити власну думку, робити висновки.

Метою освіти у XXI ст. є підготувати учня, для якого:

- 1) навчання складається не лише зі знань та вмінь, а й із вивчення цінностей суспільства;
- 2) навчання включає активний пошук зацікавлень та проблем;
- 3) навчання підкреслює необхідність самодисципліни;
- 4) навчання нагромаджується і будується на знаннях, вміннях і цінностях вивченого;
- 5) кожна особа здобуває знання і вміння у свій спосіб та свій час.

Такий учень буде:

- 1) вміти постійно навчатися;
- 2) знати, що робити, коли не знайде одразу виходу зі становища;
- 3) готовий співпрацювати з іншими, у складі команди вирішувати проблеми;
- 4) вміти точно й лаконічно спілкуватися;

- 5) свідомий того, що існують різні цінності;
- 6) вміти творчо та винахідливо вирішувати складні проблеми;
- 7) цікавитися та любити працювати над складними ситуаціями;
- 8) вміти організовувати великий обсяг інформації;
- 9) пишатися добре виконаною роботою;
- 10) віддаватися справі, глобальним проблемам.

Навчання правознавства як навчального предмета також має спиратися на досвід учнів, знання, почерпнуті з життя суспільства. На перший план в навчанні висувається вироблення в учнів певних навичок, а саме:

- збирати й аналізувати матеріали, що надходять з різних джерел, критично використовувати ці матеріали;
- вибирати поміж різними версіями або тлумаченнями кілька точок зору й давати їм оцінку;
- відрізнити факт від вимислу, викривати упередженість, необ'єктивність, шаблонність;
- робити незалежні та виважені оцінки й досягати справедливих й збалансованих рішень на підставі аналізу доступних фактів та вивчення широкого кола можливостей.

Формування сучасної концепції освіти, перехід на гуманістичну парадигму, в основі якої лежать принципи диференціації, гуманізації та гуманітаризації, діяльнісного підходу, стимулювало пошук активних форм і методів навчання, які спонукають учнів до активізації дій, сприяють розвитку їхніх комунікативних навичок.

Сучасне навчання має бути спрямоване на розвиток інтересу дітей до предмету з врахуванням їх психологічних особливостей.

Для виникнення пізнавальної діяльності важливо, щоб знання були новими, щоб на уроці була творча атмосфера розумового пошуку, активність дій учнів отримувала позитивну оцінку.

Якими методами можливо формувати пізнавальний інтерес? Насамперед, методами інтерактивного навчання, що активізують розумову діяльність учнів на засвоєння знань.

Далеко не всі учні захоплюються правознавством, бо воно здається їм надто важким для сприйняття. Саме це змушує шукати нові, більш активні форми і методи навчання, в основі яких лежить, поряд з колективною та індивідуальною, групова форма роботи. Групова навчальна діяльність не ізолює учнів один від одного, а навпаки, дає змогу реалізувати їхнє природне прагнення до спілкування, взаємодопомоги та співпраці. Ефективність групової навчальної діяльності підвищується, якщо її поєднати з дидактичною грою. Ці форми та методи яскраво проявляються при проведенні нетрадиційних уроків: Уроку-змагання, КВК, конкурсів, вікторин, конференцій, семінарів тощо.

Одним із найважливіших завдань курсу правознавства є підготовка учнів до життя, вироблення навичок правомірної поведінки, пошуку шляхів вирішення життєвих ситуацій відповідно до норм права. Для цього необхідно максимально наблизити уроки правознавства до життя, спонукати дітей бути активними учасниками подій, а не просто спостерігачами. Для досягнення цієї мети я використовую в навчально-виховному процесі інтерактивні методи роботи.

Суть інтерактивних методів в тому, що навчання відбувається завдяки взаємодії тих, хто навчається. Учитель виступає лише як керівник розумової діяльності учнів, допомагає, спрямовує її, реалізує важливий принцип виховання: Допоможи мені, щоб я зробив це сам.

Існує багато методів інтерактивного навчання (див. додаток).

Знання своїх прав та обов'язків , уміння відстоювати і захищати свої права та поважати права інших людей – ось основні питання, яким я приділяю постійну увагу, працюючи з учнями.

Велике значення має урок, але його недостатньо. Тому велику увагу приділяю позакласній роботі. Добровільний характер позакласної роботи дозволяє організувати діяльність учнів за інтересами, сприяє розвитку

індивідуальних здібностей, ініціатив і самостійності в питанні історичного матеріалу.

Позакласна робота значно ширше, ніж на уроці, дозволяє вчителю звернути увагу на психологічні та вікові особливості школярів і допомагає реалізувати їх у процесі навчання.

Вже стало традицією в гімназії проводити декаду історії та правознавства. Ті учні, які виявляють особливий інтерес до правознавства і в майбутньому мріють обрати професію юриста, відвідують гурток, беруть участь в олімпіадах, брейн-рингах, конкурсах.

Заохочення школярів до участі підготовці та проведенні предметного тижня спонукає їх, з одного боку, до творчої дослідницької праці, з іншого – сприяє тому, що епізодичний інтерес формує сталий пізнавальний інтерес школярів та, як наслідок, – творчу активність.

Скільки педагогів, стільки й шляхів, якими вони йдуть. Важко визначити, чий метод кращий, яким шляхом варто йти більшості. Головне, щоб він вів до логічного завершення професійних та творчих пошуків – задоволення від власної праці та її результатів. А це буде можливо тоді, коли вчитель і учень крокуватимуть нога в ногу дорогою співтворчості, радіючи від спілкування один з одним. І тоді головна мета освіти буде досягнута.

Рекомендована література

1. Антипова С.А. Застосування інтерактивних технологій на уроках практичного права.-Історія та правознавство.- 2008.- №1.- С. 5-12.
2. Антипова С.А. Організація роботи з документами на уроках правознавства.-Історія та правознавство.- 2008.- №4.- С. 10-16.
3. Баханов К.О. Дослідницька робота учнів на уроках історії.- Харків, 2004
4. Баханов К.О. Традиції та інновації в навчанні історії в школі.-Харків, 2004
5. Вегерчук С.М., Тимошенко О.В., Кондратова Ю.А. Використання мультимедійних технологій навчання на уроках історії та правознавства.- Історія та правознавство.- 2006.- №10.- С. 15-17.
7. Геніч С.І. Використання інтерактивних технологій в умовах групового навчання.- Історія та правознавство.- 2008.- №33.- С. 10-14.
8. Історія в школах України.
9. Історія в школі.
- 10.Історія України за 2003-2009 рр.
- 11.Мацька Р.В. Інтерактивне навчання на уроках правознавства.- Історія та правознавство.- 2009.- №28.- С. 13-17.
- 12.Микитюк О.М., Соловійов В.О., Васильєва С.О. Наукові дослідження школярів. Навчально-методичний посібник.- Х.: Скорпіон,2003.
- 13.Нетьосов С. Активізація пізнавальної діяльності учнів на уроках правознавства дидактичними засобами навчання.- Історія в школах України.- 2008- №6- С. 40-43.
- 14.Освітні технології // Під редакцією О.М. Пехоти.- К., АСК, 2002
- 15.Отроцюк О.І. Використання інтерактивних методів на уроках з основ правознавства.- Історія та правознавство.- 2008.- №7.- С. 6-9.
- 16.Підласий І.П. Система засвоєння-забування// Педагогіка і психологія.- 1995.-№2.

- 17.Помету О., Пироженко Л. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання.-К., АСК, 2003
- 18.Психология: словарь.-М., 1990.- 494 с.
- 19.Про вивчення правознавства у 2009-2010 навчальному році.- Історія України.- 2009.- № 29-32.
- 20.Сучасний урок. Панорама методичних ідей.- К., 2004. Упорядник Н.І.Харківська.

ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ФОРМ І МЕТОДІВ НАВЧАННЯ

Інтерактивні методи, які застосовуються у навчально-виховній діяльності «Мозковий штурм» – це ефективний метод колективного обговорення, пошук рішень шляхом вільного висловлювання думок усіх учасників. Як показує практика, шляхом «мозкового штурму» всього за кілька хвилин можна визначити десятки ідей. На уроці називають тему дискусії й запрошують учнів узяти участь у її обговоренні шляхом «штурму», який організують за такими етапами.

1. Усі учасники пропонують ідеї щодо розв'язання порушеної проблеми.
2. Ідеї записуються на дошці.

Якщо група вважає кількість поданих ідей достатньою, запис їх припиняється.

Після того як майже всі ідеї зібрані, вони групуються, аналізуються, розвиваються.

Вибираються ті, що можуть допомогти розв'язати порушену проблему.

Під час проведення «мозкового штурму» необхідно дотримуватись певних правил:

- треба зібрати якомога більше ідей щодо розв'язання завдання або проблеми;
- слід змусити працювати уяву учнів — не відкидати жодної ідеї;
- можна подавати кілька своїх ідей або розвивати ідеї інших;
- не можна обговорювати і критикувати ідеї інших, давати їм оцінку.

Робота у великій групі (тобто з усім класом) – навчальний метод, коли вся група обговорює ідеї чи події, що стосуються певної теми.

Потрібно намагатися уникати «закритих» питань, на які можна однозначно відповісти «так» чи «ні», ставити «відкриті» запитання, які починаються з «як», «чому», заохочую учнів висловити свої ідеї, почуття. Демонструємо увагу до всіх, дякуючи кожному за запитання або висловлювання.

Дуже важливо на уроках залучати до роботи всіх учнів. У цьому допоможуть такі методи, як «Коло ідей» та «Мікрофон».

«Коло ідей» – учні по черзі, сидячи у колі, мають можливість висловити свою думку або обґрунтувати свою позицію (додаток 1).

«Мікрофон» – по черзі викликати учнів, які імітують «говоріння в мікрофон». Інші учні не можуть говорити, вигукувати з місця, право говорити належить тільки тому, у кого символічний мікрофон.

Робота в малих групах – більшість завдань виконується в малих групах або парах. Ця форма організації корисна для формування навичок участі в дискусії. Більшості учнів легше висловитися в невеличкій групі, до того ж цей метод дає можливість заощадити час, бо відпадає потреба вислуховувати кожну дитину у великій групі. Заняття в малих групах дає змогу учням набути навичок, необхідних для спілкування та співпраці. Дискусії малими групами стимулюють роботу в команді, розвивають почуття терпимості та поваги до думки інших. Формують невеликі групи (5-7 осіб), об'єднують їх різними способами:

- учнів розрахуватися на 1-го, 2-го, 3-го, 4-го, 5-го...;
- роздають учням різні геометричні фігури, кольорові пагарш тощо;
- розподіляють за порами року;
- об'єднують із сусідом або сусідкою по парті та з учнями ближніх парт (додатки 2,3).

«Займи позицію». Цей метод допомагає вести обговорення дискусійного питання в класі. Використовують його з метою надання учням можливості висловитися та попрактикуватися в навичках спілкування.

1. Після оголошення дискусійного питання зверніться до учнів із завданням – зайняти певну позицію щодо дискусійного питання: «так», «ні» або «не визначився».

2. Пропонують учням залежно від зайнятих ними позицій зібратися біля плакатів, які розвішані на стінах у класі.

3. Прохання до учнів обґрунтувати свою позицію.

4. Після того як усі позиції висловлені, запитують в учнів, чи немає серед них таких, хто в ході дискусії змінив свою точку зору і хотів би перейти з однієї групи в іншу.

5. Прохання обґрунтувати причину зміни своєї позиції. Стимулює вияви самостійності учнів, їхні творчі можливості

Рольова гра. Мета застосування цього методу – визначити ставлення учнів до конкретної життєвої ситуації, допомогти їм набутися досвіду виходу з конфліктної ситуації.

«Навчаючи – вчуся». Цей метод надає учням можливість взяти участь у навчанні та передачі своїх знань іншим. Роботу організують таким чином.

Повідомивши тему та мету уроку, роздають учням картки із завданням-інформацією, яку вони повинні засвоїти.

Якщо учням щось не зрозуміло, пропонують звернутися за поясненням.

Прохання підготуватися до передачі цієї інформації в доступній формі.

Учні ознайомлюють зі своєю інформацією однокласників та однокласниць.

Після передачі всієї інформації попросити учнів розповісти, про що вони дізналися від інших.

Метод «Прес» використовують у випадках, коли виникають суперечливі думки з певної проблеми і потрібно зайняти й аргументувати чітко визначену позицію щодо суспільної проблеми, яка обговорюється. Метод надає можливість навчитися аргументовано, в чіткій і стислій формі формулювати та висловлювати свою думку з дискусійного питання.

Метод «Прес» має таку структуру та етапи:

1. Позиція – «Я вважаю, що...» (висловіть свою думку, поясніть, у чому полягає ваша точка зору). Інтерактивні технології навчання

2. Обґрунтування – «...тому що...» (наведіть причину виникнення цієї думки).

3. Приклад – «...наприклад...» (наведіть факти на доказ вашої думки, вони підсилять вашу позицію).

4. Висновки – «Отже, я вважаю...» (узагальніть свою думку, зробіть висновок про те, що необхідно робити).

Виявити різні позиції учнів щодо певної проблеми або суперечливого питання дає можливість застосування методу дискусії. Щоб дискусія була відвертою, створюють в класі атмосферу довіри і взаємоповаги. З цією метою пропонують учням дотримуватись таких правил.

- Висловлюватись по черзі, не перебиваючи того, хто говорить.
- Критикувати ідею, а не особу, яка її висловила.
- Поважати всі висловлені думки.
- Не сміятися, коли інший говорить, за винятком випадків, коли хтось жартує.
- Не змінювати тему дискусії.
- Заохочувати до участі в дискусії інших.

З метою опрацювання значного обсягу інформації за короткий проміжок часу використовують метод «Ажурна пилка» (додаток 4).

Навичок публічного виступу та дискутування учні набувають, беручи участь у такій формі роботи, як «Ток-шоу» (додаток 5)

З метою розвитку навичок ведення дискусії застосовують метод «Акваріум», суть якого полягає в поділі учнів на дві – чотири групи для виконання ними певного завдання. Гра проходить так. Одна з груп сідає в центрі класу, утворивши внутрішнє коло. Учасники цієї групи починають обговорювати запропоновану проблему, а всі інші спостерігають за обговоренням. На цю роботу відводиться 3-5 хв, після чого група займає свої місця, а вчитель пропонує класу відповісти на запитання: чи погоджуєтесь ви з думкою групи? Чи достатньо вона аргументована? Який з аргументів найбільш переконливий?

Після цього місце в «Акваріумі» займає інша група та обговорює наступну ситуацію. Усі групи по черзі мають побувати в «Акваріумі», і результати їх роботи обговорюються в класі.

ДОДАТКИ*Додаток 1***«КОЛО ІДЕЙ»**

Порядок проведення.

1. Коли малі групи виконали свої завдання і готові представити інформацію, попросіть кожну групу по черзі представити лише один аспект, який вони обговорювали. Продовжуючи рухатися по колу, запитуйте кожну групу по черзі, поки відповіді не вичерпаються.

2. Це дасть можливість кожній групі обмінятися результатами своєї роботи з іншими й уникнути ситуації, коли перша група, що виступає, подає всю інформацію.

3. Цей метод також добре спрацьовує для створення списку ідей. Попросіть кожного подавати одну ідею по черзі.

4. Цей метод ефективний для розв'язання гострих проблем. Попросіть учнів написати свої думки або ідеї на картках-індексах без імені. Вчитель збирає усі картки і складає список зазначених у них ідей на дошці або починає дискусію, користуючись інформацією з карток.

РОБОТА В МАЛИХ ГРУПАХ

Порядок проведення (інструкція для вчителя)

1. Швидко об'єднайте учнів у малі групи (4 – 6 осіб).
2. Ознайомте їх з ролями, які вони мають виконувати.

Спікер (керівник групи):

- зачитує завдання групи;
- організовує порядок виконання;
- пропонує учасникам групи висловитися по черзі;
- заохочує групу до роботи;
- підбиває підсумки роботи;
- визначає доповідача.

Секретар:

- коротко і розбірливо веде записи результатів роботи своєї групи;
- як член групи має бути готовий висловити думку групи під час підбиття підсумків або допомогти доповідачеві.

Спостерігач:

- стежить за часом;
- заохочує групу до роботи.

Доповідач:

- чітко висловлює думку групи;
- доповідає про результати роботи групи.

3. Дайте кожній групі конкретне завдання та інструкцію щодо організації групової роботи.

Інструкція для учнів

1. Можна починати висловлюватися спочатку за бажанням, а потім по черзі.
 2. Слід дотримуватись одного з правил активного слухання: коли хтось говорить, усі слухають і не перебивають.
 3. Намагатися обговорювати ідеї, а не учнів, які висловили цю ідею.
 4. Утримуватися від оцінювання та образ учасників групи.
 5. Намагатися в групі дійти спільної думки, хоча в деяких випадках у когось із членів групи може бути особлива думка, і вона має право на існування.
 6. Визначте час на виконання групової роботи. Під час групової роботи надавайте кожній з груп потрібну допомогу.
 7. Запропонуйте групам представити результати роботи.
 8. Прокоментуйте роботу груп.
- Приблизно таким чином ви можете організувати роботу в групах до того часу, коли вона стане звичною для учнів.

РОБОТА В ПАРАХ*Порядок проведення*

1. Учитель повідомляє учням питання для дискусії або гіпотетичної ситуації. Після пояснення питання або фактів, наведених у ситуації, учням надається деякий час для того, щоб знайти можливі відповіді або рішення самостійно.

2. Учитель об'єднує учнів у пари, визначає, хто з пари першим почне висловлюватися, просить їх обговорити свої ідеї між собою. Краще одразу визначити час на висловлювання кожного з учасників пари і спільне обговорення. Це допомагає учням звикнути до чіткої організації роботи в парах. Вони мають досягти згоди (консенсусу) щодо відповіді або рішення.

3. Кожна пара обмінюється своїми ідеями та аргументами з усім класом, що допомагає провести дискусію.

АНАЛІЗ ПРАВОВОЇ СИТУАЦІЇ

Однією з форм роботи на уроках є аналіз правової ситуації. Для розбору певної справи слід звертати увагу на основні моменти.

1. Факти. Що відбулося? Хто є учасниками справи? Що ми про них знаємо? Які факти важливі? Які другорядні?

2. Проблеми. Якими законами, нормами права регулюється ситуація? У чому полягає конфлікт? Яке питання нам треба вирішити, розв'язуючи ситуацію?

3. Аргументи. Які аргументи можуть бути наведені (обов'язково з використанням законодавчої бази на захист кожної зі сторін у справі)?

4. Рішення. Яке буде розв'язання ситуації? Чому саме таке? Які можуть бути наслідки такого рішення?

ТОК-ШОУ

Мета такої форми роботи як «Ток-шоу» – набуття навичок публічного виступу та дискутування.

Учитель на цьому уроці – ведучий «ток-шоу»: оголошує тему дискусії, пропонує учням коротку розповідь або відеофрагмент. Потім пропонує «запрошеним» висловитися із запропонованої теми, а також надає слово глядачам, які можуть висловлювати власну думку або ставити запитання «запрошеним» (не довше 1 хвилини). «Запрошені» мають відповідати якомога коротше й конкретніше. Ведучий також має право ставити свої запитання або перервати того, хто виступає, за лімітом часу.

Ця форма роботи допоможе учням навчитися брати участь у загальних дискусіях, висловлювати та захищати власну позицію, а в майбутньому впливати на зміни в українському суспільстві та державі.

ПРАВА І СВОБОДИ ЛЮДИНИ

Мета уроку: ознайомити учнів з поняттям права і свободи людини, їх основними видами, міжнародно-правовими документами, які регламентують права людини та дитини зокрема, формувати повагу до прав людини, розуміння важливості їх дотримання, формувати вміння аналізувати правові ситуації за допомогою міжнародних документів з прав людини, висловлювати судження про захист прав людини. спонукати учнів до активного мислення, розвивати вміння працювати в групі; виховувати активну політичну позицію школярів.

Обладнання: схема «Види прав людини», текст Загальної Декларації прав людини, текст Конвенції про права дитини, Конституція України, підручник.

Основні поняття: «права людини», «права дитини», Загальна Декларація прав людини.

Тип: урок вивчення нового матеріалу.

Хід уроку

I. Організаційний момент

II. Актуалізація опорних знань і мотивація навчальної діяльності

Завдання учням (метод «акваріум»).

Гра-імітація «Життя в новій державі».

Уявіть, що ви зі своїми друзями потрапили на безлюдний острів та вирішили утворити там державу. Складіть перелік із трьох прав, які, на вашу думку, повинні бути гарантовані в цій державі.

III. Вивчення нового матеріалу

Права та свободи людини

Робота в парах

1. Обговорити та запропонувати визначення поняття права людини.
2. Спробувати з'ясувати та пояснити різницю між поняттями права людини та свободи людини.

Робота в малих групах

Робота зі схемою «Види прав людини» (с. 49 підручника), витягами з тексту Загальної декларації прав людини (с. 50 підручника) та Конституцією України (розділ 2 «Права, свободи та обов'язки людини і громадянина»).

Зведення групам: визначити, які права та свободи належать до кожного із вказаних у схемі видів прав людини.

Загальна декларація прав людини

Розповідь вчителя про Загальну декларацію прав людини, основні

Міжнародно-правові акти з прав людини (с. 50 підручника)

Механізм захисту прав людини

Робота в малих групах

Проаналізувати ситуації, наведені на с. 51 підручника.

Визначити, в чому полягають особливості осіб, про які йдеться.

В описаних ситуаціях, які додаткові гарантії їхніх прав необхідно забезпечити цим особам.

3. За допомогою витягів з КУ запропонувати шляхи захисту, забезпечення прав дітей в запропонованих ситуаціях.

IV. Закріплення вивченого матеріалу

Учитель пропонує продовжити гру-імітацію, використовуючи набуті на уроці знання. Скласти новий список прав.

У. Підсумки уроку.

Учитель оцінює роботу учнів, наголошує на принципах, на яких базується правовий статус людини та громадянина, зазначає основні групи прав і свобод людини і громадянина, підкреслює, що забезпечення прав людини є найважливішим завданням сучасної демократичної держави.

VI. Домашнє завдання.

1. Опрацювати матеріал параграфа 7 підручника.
2. Написати твір-есе на тему: «Чим дитина відрізняється від дорослої людини в своїх правах?»

Громадянство України

Мета: розкрити зміст понять громадянин, громадянство, ознайомити учнів з основними нормами Закону України «Про громадянство України»; формувати навички опрацювання і практичного використання нормативних актів; виховувати в учнів гордість за свою державу, належність до українського громадянства.

Обладнання: КУ, Закон України «Про громадянство України», паспорт громадянина України, кольорові картки для об'єднання в групи.

Основні поняття: громадянин, громадянство, апатрид, біпатрид, іноземець.

Тип уроку: урок вивчення нового матеріалу

Хід уроку

I. Організаційний момент

II. Мотивація навчальної діяльності

Оголошення теми, мети уроку, очікуваних результатів

III. Вивчення нового матеріалу

Міні-лекція вчителя за планом:

Право на громадянство.

Порядок набуття та припинення громадянства України.

Порядок визначення громадянства дітей.

Під час лекції учні складають опорний конспект.

Робота в групах за методом «Ажурна пилка».

Спочатку учні об'єднуються в домашні групи за номером карток та опрацьовують свою частину статті Закону «Про громадянство України», потім об'єднуються за кольором картки та ознайомлюють учнів інших груп із змістом питання своєї домашньої групи.

1-а група. Набуття громадянства за народженням

2-а група. Набуття громадянства за територіальним походженням.

3-я група. Прийняття до громадянства.

4-а група. Поновлення, припинення, вихід з громадянства.

5-а група. Втрата громадянства.

ІУ. Закріплення вивченого матеріалу

Після цього учні повертаються в домашні групи, де закріплюють вивчене шляхом розв'язування задач.

У кожного учня в руках кольорові картки з номерами. Прислухавши зміст задачі, вони дають відповідь, голосуючи картками.

Завдання.

Чи має право особа на набуття громадянства України внаслідок прийняття до громадянства України?

Громадянин Росії, який є співвласником приватного спільного підприємства, розташованого в Україні.

Особа без громадянства, що скоїла зумисне вбивство в Туреччині.

Професор Гарвардського університету, громадянин США.

Громадянин Єгипту, який є власником заводу в Україні й підозрюється у фінансуванні палестинських терористів.

У. Підсумки уроку.

Учитель оцінює роботу учнів, відзначає важливість поняття громадянства для кожного з нас, а також те, що громадянство визначає взаємні права та обов'язки громадянина та держави.

УІ. Домашнє завдання.

1. Опрацювати матеріал параграфа 8 підручника.
2. З дозволу батьків оглянути паспорт батьків та своє свідоцтво про народження та з'ясувати, які відомості в них містяться.

Конституційні права, свободи та обов'язки людини та громадянина

Мета: ознайомити учнів з конституційними правами, свободами та обов'язками людини та громадянина, показати необхідність реалізації громадянином конституційних прав і свобод, виконання обов'язків; розвивати вміння користуватися джерелами права для аналізу правових ситуацій; виховувати повагу до конституційних прав і свобод людини і громадянина.

Обладнання: КУ, зображення символів України, витяг із Закону України «Про військовий обов'язок та військову службу».

Основні поняття: конституційні права людини і громадянина, податки, державні символи, загальний військовий обов'язок.

Тип уроку: комбінований.

Хід уроку

I. Організаційний момент.

II. Актуалізація опорних знань і мотивація навчальної діяльності.

Учитель проводить експрес-опитування щодо засвоєння основних понять за темою попереднього уроку.

Завдання: пригадати, які міжнародні акти визначають сучасні вимоги щодо забезпечення прав людини.

Застосовуючи метод «Мікрофон», учитель пропонує учням дати відповідь на запитання: Чи відповідає Конституція нашої держави міжнародним стандартам з прав людини?

III. Вивчення нового матеріалу.

Конституційні права і свободи людини і громадянина (*робота в групах*):

1-а група.

1. Проаналізуйте витяг з тексту КУ (ст.. 27-49).
2. Порівняти перелік прав і свобод людини, проголошених та гарантованих.
3. Визначити права та свободи, які належать до одного з видів прав людини.

2-а група.

Розв'язати юридичні задачі за допомогою витягів з КУ:

Пізно ввечері до вашої оселі подзвонили кілька осіб у цивільному, які, назвавши себе працівниками районного відділу міліції, вимагали відкрити двері та надати можливість провести обшук. Вони пред'явили службові посвідчення та постанову слідчого про проведення обшуку. Чи мають вони на це право?

Неподалік від вашої школи будівельники розпочали огороджувати сквер і спортивний майданчик, пояснивши, що тут планується спорудження багатопверхового житлового будинку. Не погодившись із цим, ви разом з дорослими вирішили організувати мітинг і пікетування біля місця будови. Коли ви підійшли до об'єкта та розгорнули плакати, співробітники міліції зажадали припинення акції. Хто правий у цій ситуації? Як потрібно діяти, щоб законно провести акцію?

Конституційні обов'язки громадян України.

Бесіда з учнями.

Висловіть свою думку щодо наявності зв'язку між правами та обов'язками людини і громадянина.

Визначте перелік конституційних обов'язків громадян України.

Назвіть символи Української держави.

Робота в малих групах.

Проаналізувати ситуації, пов'язані з призовом до Збройних Сил України, використавши текст Закону:

19-річний Сергій проживає разом зі своїми батьками – 58-річною матір'ю та 59-річним батьком, який внаслідок аварії на шахті став інвалідом. Інших дітей у батьків немає..

24-річний Денис, який самостійно виховує усиновлену ним 4-річну дівчинку.

23-річний Микола, який заочно навчається в Національному авіаційному університеті та працює авіатехніком в аеропорту.

26-річний Віктор, який закінчив педагогічний університет, але працює не за фахом – менеджером автосалону.

ІУ. Закріплення вивченого матеріалу.

Назвати конституційні права та обов'язки людини і громадянина.

Висловити свою думку щодо того, які з цих прав є найважливішими для вас особисто.

У. Домашнє завдання.

1. Опрацювати матеріал параграфа 9 підручника.
2. Підібрати приклади використання своїх конституційних прав або виконання конституційних обов'язків .

Право на освіту

Мета: ознайомити учнів із суттю та юридичними гарантіями права на освіту, видами навчальних закладів, які існують в Україні, правами та обов'язками учасників навчального процесу; формувати розуміння потреби в постійній освіті та самоосвіті; виховувати повагу до учіння, бажання брати участь у громадському самоврядуванні закладів освіти.

Обладнання: КУ, схема Типи навчальних закладів загальної середньої освіти в Україні, закон України Про освіту, Статут гімназії.

Основні поняття: право на освіту, обов'язковість загальної середньої освіти, загальноосвітній навчальний заклад

Хід уроку

I. Організаційний момент.

II. Актуалізація опорних знань і мотивація навчальної діяльності.

Запитання учням.

Які права називають конституційними ?

Які конституційні права громадян вам відомі ?

Які конституційні обов'язки вам відомі ?

Чи є, на ваш погляд, обов'язки обмеженням ваших прав ?

Учитель дає завдання учням за одну хвилину проілюструвати декількома словами своє асоціативне розуміння слова учень.

III. Вивчення нового матеріалу. самоосвіті;

Право на освіту в Україні.

Робота з текстом КУ:

Ознайомитися зі ст.. 53 КУ

Визначити, які гарантії права на освіту передбачає стаття 53

Навести приклади, які доводять, що в Україні забезпечується право на освіту.

Середні навчальні заклади України.

Робота зі схемою (с. 75 підручника):

Розглянути схему.

Визначте, до якого типу закладів належить наш заклад.

Назвіть навчальні заклади інших типів, які знаходяться в нашому місті.

Права та обов'язки учнів, учителів та батьків у навчальному процесі.

Бесіда з учнями.

Учитель ознайомлює учнів з основними нормативними актами в галузі освіти. У ході бесіди учні виділяють 3 найбільш важливих, на їх розсуд, для всіх права.

Робота в малих групах.

Використовуючи Статут гімназії, кожна група повинна створити свій проект Нова школа. Це школа, в якій би ви хотіли вчитись. У проекті мають бути відображені:

Емблема і девіз школи.

Правила шкільного життя

Покарання в школі

Чому і як би ви хотіли навчатись?

ІУ. Закріплення вивченого матеріалу. самоосвіті;

Скласти сенкан до слова освіта.

У. Підсумки уроку.

Учитель наголошує, що здобуття освіти є умовою досягнення успіху у житті.

УІ. Домашнє завдання.

1. Опрацювати матеріал параграфа 10 підручника.
2. Російський письменник Лев Толстой порівнював потребу людини в освіті з пошуком повітря для дихання. Висловіть свою думку з цього приводу.

БРЕЙНГ-РИНГ ПРАВознавців

Кожна людина живе за законами своєї держави. Ми – за законами України. Деякі громадяни здійснюють вчинки, якими порушують приписи діючого права. Такі вчинки називаються правопорушеннями. Сьогодні ми поведемо мову про кримінальні правопорушення, які є найтяжчими за своїм характером і в законодавстві називаються злочинами. Більше уваги приділимо злочинам, скоєним неповнолітніми.

I ТАЙМ

1. Що означає термін склад злочину?
2. Поясніть термін суб'єкт злочину.
3. Згідно з кримінальним законодавством, яких осіб вважають неповнолітніми?
4. Що означає термін покарання?
5. Який максимальний строк позбавлення волі неповнолітніх згідно з діючим законодавством України?

II ТАЙМ

Яка загальна межа віку, згідно якого можна притягнути до кримінальної відповідальності ?

Назвіть злочини за які можуть бути притягнені до кримінальної відповідальності особи у віці від 14 до 16 років ?

Які заходи можуть застосовуватись до особи, яка вчинила у віці до 18 років злочин, що не становить великої суспільної небезпеки, якщо буде визначено, що її виправлення можливе без застосування кримінального покарання? Назвіть їх.

На який строк може бути направлений неповнолітній до спеціальної навчально-виховної установи для дітей та підлітків ?

Як назвати звільнення від кримінальної відповідальності, прощення одним словом ?

ІГРОВИЙ ТАЙМ-АУТ

Питання до залу.

Це початкова форма попереднього розслідування, основна функція якої – проведення оперативно-пошукових заходів і слідчих дій з метою виявлення ознак злочину та осіб, які його вчинили. Назвіть одним словом, що це ?

III ТАЙМ

Двоє неповнолітніх проникли в чужий гараж і викрали автомобіль. Це, безумовно, злочин. Який ? Адміністративний чи кримінальний?

учень 10-го класу займався продажем наркотичних речовин. Чи є це злочином і якщо це так, то як карається ?

Група учнів зрубала в дендропарку ялинку. Як кваліфікується такий вчинок ?

Група хуліганів напала на учня. Обороняючись, учень вибив око нападнику. Яке покарання чекає на учня ?

Неповнолітній відбирає у дітей гроші. Який це злочин ?

Примітка. Між таймами і в кінці – музичні паузи. Переможці нагороджуються грамотами та призами.

КВК : Основні права і свободи людини і громадянина.

Жеребкування.

Представлення капітанів.

I конкурс.

Знайомство. Назва, девіз, форма одягу.

II конкурс.

Привітання суперникам, журі, болільникам.

III конкурс.

Музичний. Підготувати музичний сюжет на тему: Як я здійснюю своє право на освіту.

IV конкурс.

Капітани...капітани (5 хв.)

Громадяни України мають право на свободу об'єднання в політичні партії та громадські організації.

Ви – політичний лідер. Створіть партію або організацію, назвіть її, складіть програму.

Поки готуються капітани команд, команди працюють з кросвордами.

У конкурс.

Розшифруй. Команди розгадують кросворди, підготовлені для суперників.

VI конкурс.

Послання Президенту. Стаття 34 гарантує право на свободу думки і совісті, на вільне вираження своїх поглядів і переконань.

Уявіть, що ви маєте змогу зустрітися з Президентом України. На довгі розмови він не має часу. Вам потрібно стисло висловити свої бажання щодо змін, які треба здійснити в системі освіти.

Складіть звернення до Президента про зміни в школі. Що, на вашу думку, треба змінити ?

Конкурс болільників.

Назвіть взаємні обов'язки батьків і дітей

Хто і на якій підставі може порушити недоторканість житла ?

Уявіть, що вас затримали за підозрою у вчиненні злочину. Які права ви маєте ?

УІІ конкурс.

Розминка. За 2 хв. Ви повинні поставити своїм суперникам питання про права і свободи громадян.

УІІІ конкурс.

Домашнє завдання. Драматизація статті 28 КУ: кожен має право на повагу до його гідності.

ІХ конкурс.

Хартії. За статтею 44 ті, хто працює, має право на страйк для захисту своїх економічних і соціальних інтересів.

Складіть вимоги страйкуючих:

1-а команда – фермери села Підгірне

2-а команда – вчителі Басівської школи

Х конкурс.

Шлюбні обов'язки. З кожної команди 1 хлопець і 1 дівчина.

Ви закохані, збираєтесь зареєструвати свій шлюб. Яким він буде ?

Складіть шлюбний контракт. Розподіліть ваші майбутні обов'язки.

ХІ конкурс.

Хто більше. По 1 представнику з команди.

Назвати права і свободи. По черзі. Програє той, хто першим припинить називати права і свободи.

Підбиття підсумків. Нагородження переможців.

Перший мільйон

(гра з Конституційного права України)

Мета: перевірити вміння учнів застосовувати набуті знання у незвичайних ситуаціях; розвивати логічне мислення, пам'ять, увагу, самостійність; виховувати свідоме відношення до вивчення Основного Закону.

Обладнання: табло «Три підказки» (де за допомогою смужок паперу відмічаються використані підказки), телефон, картки з літерами для допомоги залу, табло, де вказується сума виграшу, номери та візитки учасників, призи для переможців.

Рекомендації: підготувати музичні паузи;
визначити групу учнів, які будуть підраховувати результати «Допомоги залу» та визначати переможця відбіркового туру;
занести у пам'ять телефону відповідні номери для «Допомоги другу».

Хід гри

1. Представлення учасників гри.

2. Оголошується відбіркового тур.

Завдання: «Цицерон говорив: Щоб стати абсолютно вільними, ми повинні стати рабами... Рабами кого або чого ми повинні стати? »

(Той учень, який першим дав правильну відповідь, стає першим учасником гри)

Ведучий нагадує правила гри:

Ви маєте три «неспалимі цифри»: 1 тис. очок або 4 бали, 32 тис. очок або 7 балів, 1 млн. очок або 12 балів;

Ви маєте три підказки: 50х50, допомога залу, дзвінок другу;

Ви маєте право припинити гру в будь-який момент, поки не дали свій варіант відповіді. Врахуйте, що блок питань вимагає трішки знань та велике почуття гумору.

Запитання для I-го туру.

Згідно зі ст.. 20 КУ столицею нашої держави є...

Автор музики до Гімну України.

Який документ підтверджує, що ви громадянин України ?

Яка мова є державною в Україні ?

Якщо порушуються права учня, до кого потрібно звернутись

Яким нормативним актом керувалась ВРУ, приймаючи КУ?

Хто в Україні є єдиним джерелом влади ?

В якому випадку Президент може бути усунений з поста в порядку імпічменту?

Як називається церемонія вступу на пост керівника держави

Чи має право громадянин звертатися по захист своїх прав до міжнародних судових органів?

Як називається відмова від участі у виборах і політичній діяльності взагалі?

У якому віці людина має право голосувати?

Яке право має Президент щодо закону, який ще не вступив у силу?

Кінцева стадія законодавчого процесу-підписання закону, прийнятого парламентом країни, називається...

Як називається механізм скріплення підписом глави уряду правових актів, які підписує глава держави ?

Ведучий оголошує другий відбірковий тур.

Завдання : «В якому місяці проводяться чергові вибори Президента України? »

Запитання для II-го туру.

Де повинна проживати людина щоб стати Президентом України ?

Якою повинна бути освіта у кандидата в Президенти?

Президентом України може бути обраний тільки...

Який повинен бути мінімальний вік кандидата в Президенти України ?

Назвіть птаха, якого на думку Президента, повинні боятись злочинці України.

З якого моменту новообраний Президент України вступає на пост

Де приносить присягу новообраний Президент України?

На вірність кому присягає новообраний Президент України?

Приведення Президента до присяги здійснює...

Хто є головою ВРУ?

У якому випадку достроково припиняють повноваження Президента?

Ким приймається рішення про усунення з поста Президента в порядку імпічменту ?

Уразі дострокового припинення повноважень Президента України виконання його обов'язків тимчасово покладають на...

Яку гілку влади представляє ВРУ?

Хто здійснює виконавчу владу?

Ведучий оголошує третій відбірковий тур.

Завдання: «Що означає слово держава у перекладі з латинської мови? »

Запитання для III-го туру.

1. Якого кольору Державний Прапор України ?
2. Що дають юнакові, коли вважають його нездатним до служби в армії ?
3. Батьки зобов'язані утримувати своїх дітей до...
4. Скільки областей в Україні?
5. Що є основним елементом Державного Герба України?
6. Що є основним національним багатством України ?
7. Якою державою проголошується Україна за КУ?
8. перед ким відповідає держава за свою діяльність?
9. У чийх інтересах зобов'язуються виконувати свої обов'язки народні депутати?
10. Хто зачитує текст присяги?
11. У якому режимі працює ВРУ?
12. Як проводиться голосування на засіданнях ВРУ?
13. Хто має право законодавчої ініціативи?
14. Конституційний склад ВРУ становить... депутатів.
15. З якого віку можна стати народним депутатом України?

Звучить пісня. Журі підводить підсумки. Нагородження переможців.

Ребус (від лат. *rebis* — за допомогою речей) — загадка, в якій слова чи вирази для розгадування подані у вигляді малюнків у поєднанні з буквами та певними іншими знаками, спрямована на розвиток аналітичного мислення школярів. Для вирішення та складання ребуса використовуються такі методи дослідження: аналіз, синтез, індукція, дедукція, порівняння, аналогія, моделювання.

Вчитель використовує готові ребуси для аналізу під час проведення таких етапів уроку: активізація опорних знань, вивчення нового матеріалу, закріплення навчального матеріалу (найоптимальніший варіант). Крім того, старшокласники можуть вдатися до самостійного складання ребусів під час виконання домашніх завдань. Учнівські ребуси педагог може запропонувати до розв'язання під час перевірки домашнього завдання чи проведення тематичної атестації. При цьому оцінюється робота учнів, які склали ребус і робота учнів, які його розв'язали.

Для роботи з ребусами школярі повинні володіти загальними правилами їх побудови:

1. Назва малюнку ребуса є складовою зашифрованого слова.
2. Апостроф перед малюнком символізує відсутність у зашифрованій складовій відповідної літери на початку слова. Апостроф після малюнку символізує відсутність у зашифрованій складовій відповідної літери в кінці слова.
3. Кількість апострофів відповідає кількості відсутніх літер.
4. У малюнках, назви яких мають чергування голосних (*ніс - носи, слово - слів*)у ребусах можуть бути зашифровані обидві літери.
5. Кількість секторів над малюнком дорівнює кількості букв у назві малюнку. Закреслений сектор символізує відсутність у зашифрованій складовій відповідної літери в даному місці. Літера в секторі символізує заміну в зашифрованій складовій відповідної літери на подану.

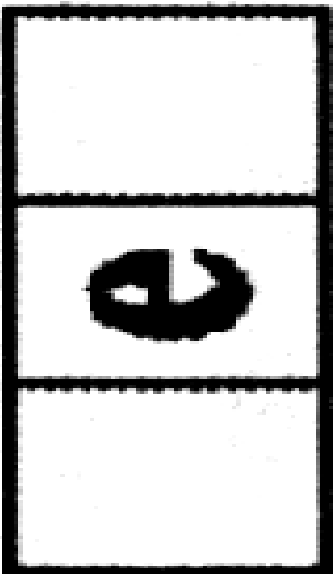
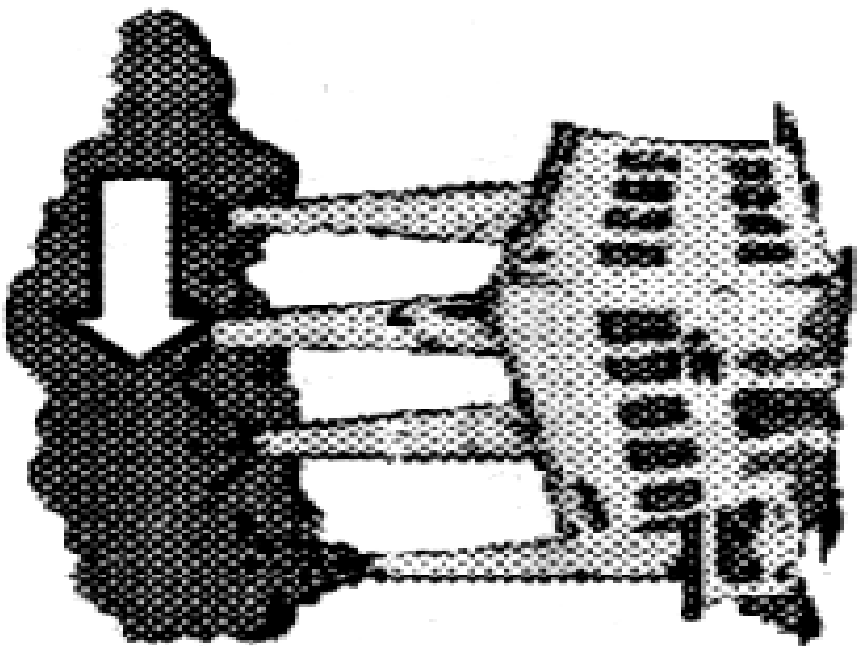
6. Складові слова *в, у, над, під, до, від, об, по* зашифровані розміщенням та рухом літер одна щодо одної (позначається стрілками) й розшифровуються за допомогою відповідних прийменників.

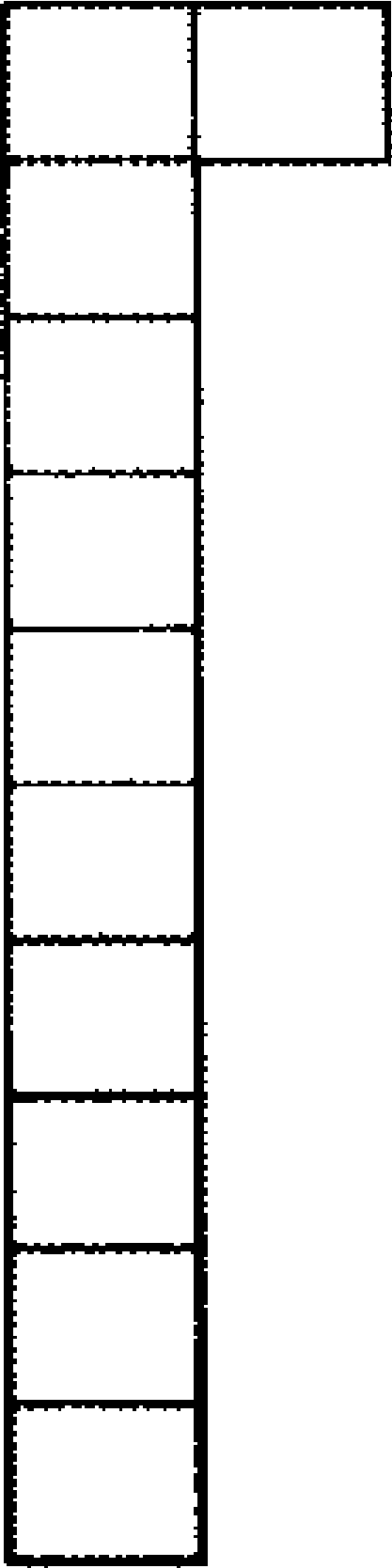
7. Стрілка на малюнку вказує на той його елемент, який є складовою зашифрованого слова.

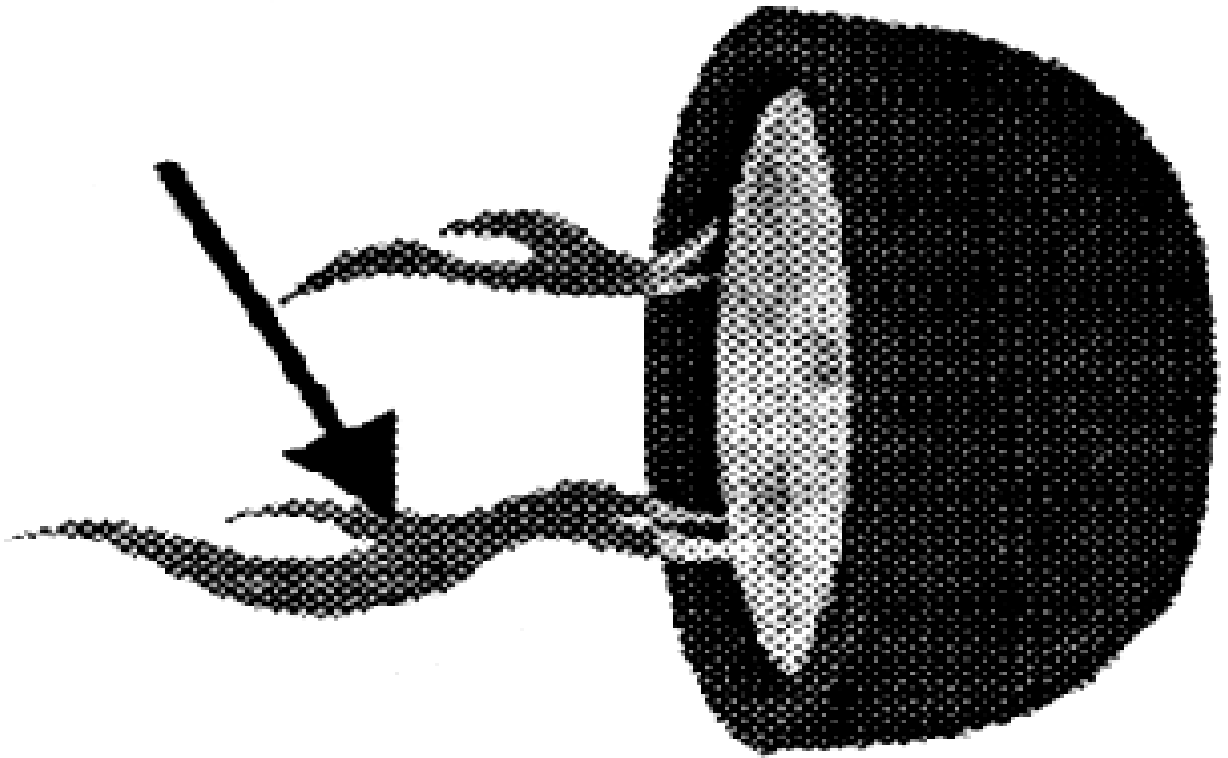
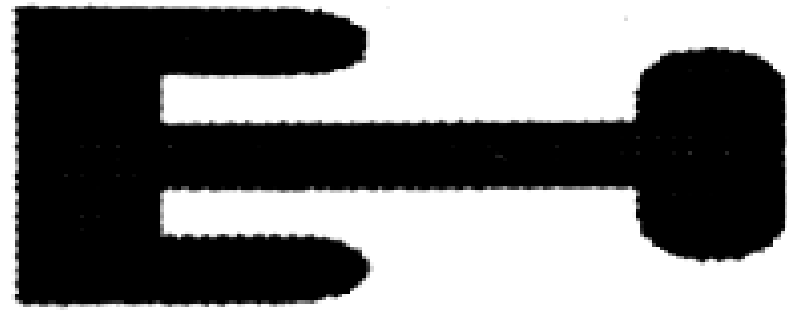
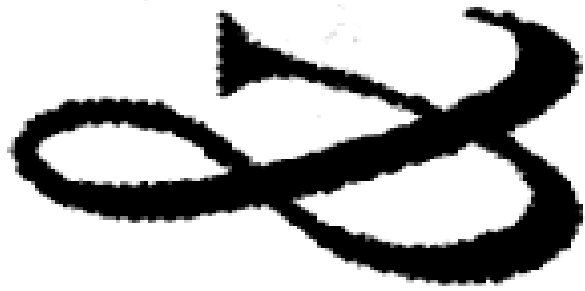
R&T

У

ОСНОВНИЙ ЗАКОН

”